МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЪЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПІАЬРАСКА
1
ЯНВАРЬ
1965 ШУ
№ 1 (4014).

Мах 2 кеп.

ДАЬКЪАЛА ХИЛДА КЕРДА ШУ!

КЕРДАЧА ШЕРА — КЕРДА ТОЛАМАШ

Чакхдаьннад семилетка ялхлагІа шу. Вай мехко коммунизмагахьа баьккха керда гІа ба из. Керда коталонаш яьхай халкъа боахама деррига доакъошка. Мехка промышленносто тІехкхоачашъяьй шера план. Хьалъяьй керда промышленни предприятеш, хьийкъад ялат, иштта кхыйола культураш.

Доккхий къахьегама толамаш даьхад дІадахача шера Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а. Вай республикерча промышленни предприятей коллективаша ханал хьалха, 25 декабре, кхоачашйир валови продукци арахецара семилетка ялхлагІча шера план. Яхье баьнпараште хьалха латташ ба мехкдаьттахойи химикаши. Лакхача темпашца дегІадаьхкад промышленноста лоархІамера доакъош — мехкдаьтта, хими, машинаш хьаяр.

Керда производственни мощносташ болх бе дІайолаялийтарах, шерра техникахи Іилмахи пайда эцарах, дукхача рационализаторашеи изобретателашеи творчески къахьегарах дІадахача шера 1963 шераца нийсйича къахьегама овсарле лакхъеннай 5 процент.

ТІехкхоачашъяьй мехкдаьтта скважинашта бурув тохара план.

Дика чакхдаьккхад дІадаха шу республика юртбоахама къахьегамхоша а. Социалистически яхье хьалхле яьккхай Сунженски района боахамаша.

Денгара дента шерлуш доагІа коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара къовсам лоаттабериий мутІараш. Цу яхье къовсам лоаттабеш я хІанз дуккха коллективаш а. Республика колхозашта юкъе эггара хьалха коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсаме яьннай Сунженски района «Победа» яха колхоз.

ДегІаенай Нохч-ГІалгІайчен гороший, юртий культура. ІалаЬмате боккхача лоархІаме гІулакх да 1964 шера Ленински премри хьожае оттабаьрашта юкъе вай гІорваьнна артист Махьмуд Эсамбаев хилар. Ленински къаман политиках хьахинна котало я из.

ДІадахача шера кхоачашдаь дика гІулакхаш кхы а дукха дувца йиш я. Бакъда, тахан, семилетка тІехьарча шерага вай ловдача хана, вай декхарийла да дІахо де дезачун уйла е. Доккхий декхараш да кердача шера кхоачашде дезараш. Уж толамца кхоачашдара эша хьал да партеи халкъеи йохаргІоаца бартцхьоагІо, ленински принципашта тешаме хилар.

Парте хьех, этта хьалаш боккъонца довза, экономически процессашта кІоаргга анализ е, кхоачамбоацараш белгалдаха, болх Іилман ларда тІа вІаштІехьбаккха.

Цу тайппара хьежача гуш да балха юкъера дукха кхоачамбоацараш. Ховш ма дий, паччахьалкхен план кхоачашъяр хІара предприяте закон долга, бакъда хІанз а республике йолаш я тІехьаюса предприятеш, колхозаш, совхозаш. Цун керттера бахьан да болх лерттІа вІаштІехьа ца баккхар.

ХІанз а дукха нийслу дикал во йолаш арахеца продукци.

Дуккха кхоачамбоацараш да гІишлош ерий балха юкъе. Геттара ледара юкъекхухь цар индустриальни методаш.

Вай сийлен декхар да кердача шера, лоаццача хана кхоачамбоацараш юкъера дІа а даьха, планаш тІехкхоачашъергйолаш болх вІаштІехьбаккхар. 1965 шера чІоаггІа къахьега деза республика экономика дІахо дегІайоалаяра. ТІайппача халкъа боахама плана тІа лаьрхІад, укх шера 13 процент дукхагІа арахеца валови промышленни продукци. Керда производственни мощносташ болх бе йолаялийтара чотах шерлургья изделей ассортимент. ДІадахача шерарчул 37 процент лакхлургба капиталовложеней боарам. Керда рубежаш караерзае декхарийла ба юртбоахама къахьегамхой а. ДукхагІа доаккхаргда ялат, шура, дулх тха, иштта кхыйола продукташ.

План моллагІча тайпара кхоачашъярах доалаш дац гІулакх. Продукци хьаяккхарга дІадодар кІезиг деш болча наькъаца кхоачашъе еза план.

ШерагІа йоаржае еза къахьегамхой инициатива. Цу хьакъехьа боккхача лоархІаме я социалистически яхь. Формализм юкъе ца йолийташ, кхетамца вІаштІехьъяккха еза социалистически яхь массайолча моттиге. Къаьстта шерагІа йоаржае еза цун лакхара форма — коммунистически къахьегама цІи яккхара болам. Коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча Грозненски нефтемаслозавода коллективо предприятешца — смежникашца цхьана вІаштІехьйоах производства экономически эффективность лакхъяра мероприятеш. Шерра хьаллаца деза из гІулакх.

Цхьанхаштта къовсам лоаттабе беза кердача шера цхьаккха тІехьаюса предприяти, колхоз, совхоз ца хилийтара. Из гІулакх толамца кхоачашдара эша торонаш йолаш я, царех кхетамца пайда эце.

Арахеца йиш яц брак йола продукци. ТІагІертта къовсам лоаттабе беза продукце дикал лакхъяра.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, боахамий кулгалхой сийлен декхар да кердача шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара берригга къахьегамхой оарцагІбахар, царна къахьегаа мел эша хьалаш Іалашдар. Кердача коталоний шу хилийта деза кердача шерах.

Хьамсара новкъостий! Тахан дІадоладеннад семилетка тІехххьара шу. Из толамца чакхдаккхарца дакъа лоацаргда вай коммунизм хьалъеча. Берригга низ тІабахийта хьамсарча парте хьалхашка отталаь декхараш кхоачашдара.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА

КЕРДАЧА ШЕРА ХОАТТА МОАРШАЛ

Дукха деза мехкахой! Новкъостийи доттагІийи!

1964-ча шеро ший къахьегама вахта дІалу. Советски наха накъа доаккх из декхар кхоачашдаь а шоашта карагІдаьннарех де а доагІаш доккхал деш а. Из дар вай общество толамца дегІаена шу, хьалхашка увтта халонаш эшаяра чІоаггІа къовсам лоаттабаь шу, берригача вай сийлахь-боккхача мехка коммунизма гІишлош хьалъеча миллионаш болча наха дика хІамаш карагІдаьнна шу, лаьтта, космосе, производстве, Іилман чухь, культуре йоккхий коталонаш яьха шу.

Шу йисте а далалехьа металлургаша, шахтераша, мехкдаьттахоша, энергетикашь, химически ейгачеи промышленноста, машиннаькъа а форда а транспорта болхлоша Даьхе гІадйигар шера йоагІача плана заданеш кхоачаш а тІехкхоачаш а ярца. Колхозхошеи совхозий болхлошеи тІагІертта къахьегарах кхашкара дика хьувкъам чубенаб. Из деррига а кердача шера мехка пуш дола во доаца совгІаташ да. Шоаш хьийгача къица советски наха вай дукха еза Даьхе кхы а хозагІа, йІаьхегІа, низ болашагІа яьй.

ДІадаха шу дар Советски Союза Коммунистически парте, Советски правительства, вай дерригача халкъо машара гІулакхи кортамукъалеи бахьан, халкъаш шоай лоІаме хулгеи дерригача адамий социальни прогресси чІоагІъяра хьинаре къовсам лоаттабаь шу.

1964 шера итогашта раьза хила деррига бахьанаш да советски наьха.

Дукха деза новкъостий!

Керда шу сиха доагІа Советски Союза доазув доацача йоккхача аренашка гІолла. Вай ях цунга: «Марша доагІалда!».

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето дІайха а дег чура а моаршал лу заводашка, фабрикашка, колхозийи совхозийи кхашка болх беча къахьегамхошка, Іилман культураи деятелашка, вай ерригача халкъа интеллигенцега, вай сий долча ТІема Низий бІухошка, командирашка, вай динача советски кхалнахага, вай чІоагІа лоархІаш болча революционни къовсамеи къахьегамеи ветеранашна, вай тІехьенга — хьинар долча, денал долча советски кагирхошка — массава а даьнъала вувц шо, дукха деза доттагІий, хьатІадоагІача Кердача шераца!

1965 шу, семилетка йистейоалаш дола шу, вай мехка коммунизм хьалъеча йоккхий а сий дола а керда коталонаш йоаха шу хилда. ДІахо а социализма мехкашта юкъера вежарий доттагІал чІоагІлу, машара, кортамукъален, дуней тІарча, прогресса деррига низаш цар империализмана, колониализмана, агрессена духьал лоаттабеча къовсаме кхоталу шу хилда из, дІахо а халкъий машари кхерамзлеи чІоагІлу шу хилда из.

Укх минута оаха советски халкъа цІерах дІайха моаршал а хоатт, дег чура боккха ловца а боакх вай вежараште — социалистически мехкий халкъаштеи дерригача дуней тІарча къахьегамхоштеи.

Дерригача лаьтта тІа-тІа сийрдагІа а нах дукхагІа тІахьехаш а лепийла халкъашта Машар, Къахьегам, ПаргІато, Ираз дахьаш йола коммунизма сийлахь-йоккха котъювла байракх.

Дег чура лов тхона хІара советски дезал, хІара советски саг укх хьатІадоагІача шера чІоагІа унахцІена, хьинар долашагІа хилар, цун творчески низ тоабалар, доккха ираз хилар.

Сийле хийла коммунизм хьалъеш доаллача, машари дерригача адамий иразе бахьан къовсам лоаттабеча советски халкъа!

Сийле хийла вай ленински парте — советски халкъа денал долча авангарда!

Кердача шераца, кердача иразаца даькъала дувц оаха Шо, дукха деза новкъостий!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

ХЬОНА, ХЬАМСАРА ДАЬХЕ!

ДОГ ГІОЗДОАККХА ХОАМ

Кердача шера дикача совгІаташца накъа баьхкаб тха хьайбаш леладераш, цар вІаштІехьдаьннад шура яккхара шера план 120 процент кхоачашъе а паччахьалкхенга дулхи фуаши доххкара план тІехкхоачашъе а, кердача шера кхы а дикагІа къахьега лерхІ совхоза хьайбаш леладераша.

С. ИСМАИЛОВ,
Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза зоотехник.

* * *

ТІЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ ПЛАН

Доккхийча къахьегама толамашца накъа баьхкаб кердача шера «Скотооткорма» треста «Гвардейский» совхоза хьайбаш кхоаба болхлой.

Из толам баккха вІаштІехьдаьлар тха совхоза берригача хьайбаш леладераца хьинаре къахьийга хиларах. Белгалбаха беза хьайбаш кхоабаш бола коммунистически къахьегама ударникаш Дурдукаев Салман, Майборода Эмилия, Молчанова Анна, Косумова Забу, кхыбараш. Цар кхоабача хьакхарчашта дийнахь-бусеи хІаранена 550 граммага кхаччалца дулх тІаккхет.

ХІанз чуотталаь кхоабаш латт 3400 бежани 2600 хьакхеи. Уж а дика дорсталаь паччахьалкхенна дІалурга оаха.

У. САРАКАЕВ,
совхоза директор.

* * *

ТЕХНОЛОГИЙ ТОЛАМ

Къахьегама дика толамаш доахаш сийленца накъа енай кердача шера Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектив. Валови продукци арахецара шера план 26-ча декабре кхоачаш а еш, планал совгІа арахийца продукци эзараш тоннаш я.

Завода цехашта юкъе хьалха латт тха цеха коллектив. Семилетка ялхлагІча шера план 14-ча декабре кхоачашъяьй оаха. Къахьегама овсарле дикка лакх а еш, арахецача продукцега дІабоадамах лохбарах паччахьалкхенна баь пайда эзараш сомаш ахча да.

Хьалхашка латта декхараш тІехдика кхоачашдарца белгалъяьнна я парафин арахеца нн. Поповаси Красоцкаяси кулгалдеча 1-чеи 2-чеи участкай коллективаш. Укх шера план кхы а хьалха кхоачашъе лерхІ технологаша.

А. АХТАХАНОВ,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода № 6 йолча цеха смена инженер.

* * *

ПЛАНАЛ СОВГІА ДУКХА ПРОДУКЦИ

Дикача къахьегама толамашца дезду керда шу Грозненски № 5 йолча хІамаш тегача фабрика коллективо. Валови продукци арахецара дІадахача шера план 118 процент кхоачашъяьй. Шера планах лаьрхІачул совгІа арахийцай ийс эзар маІача наьха кочамаш, 46 эзар маІача наьхеи кхалнаьхеи керта тІа тохкаю хІамаш, кхыяраш.

Къаьстта дика къахьийгад маІача наьха кочамаш тегача Гришкова Зинаидас кулгалдеча бригада. Иштта дика къахьегаш я мастера Светличная Светланас кулгалду бригада а. ХІара смена норма 110 процент кхоачашъю, цо. Кердача шера кхы а дикагІа къахьега дош деннад цар.

С. ЧУХАРЕНКО.

* * *

КВАРТАЛЬНИ ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ІалаЬмате дика къахьийгад дІадахача шера йиълагІча квартале «Сельхозтехника» Аргунски объединене механизатораша. Трактораш тоаяра план 120 процент кхоачаш а яь накъа баьхкаб уж укх кердача шера.

Хьинаре къахьийгад ремонтникаша Закорко Федосея, Чабанова Афанасе, Наголов Дмитре, кхыбараша.

Н. КУПЛЕЗАЦКИЙ.

КАРАГIДИЙННАРАШ, ДЕ ЛЕРХIАРАШ, УЙЛАШ

Семилетка тIех хьарча шера НАКЪА ДОАГIАШ

Йистедаьлла 1964 шу — семилетка ялхалгIа шу. Социалистически экономикин культурин дегIайоалаяра даьккъе дIадахача шера шоаш хьийгача къин итогаш еш а кердача 1965 шера керда, кхы а йоккхагIа йола рубежаш белгальеш а ва хIара советски саг, бригада, коллектив. Иштта да хувцадала йиш йоаца вай социалистически общества закон. Тешшаме ала йиш йолаш да ленински парте белгалъяь коммунистически общество хьалъяра программа кхоачашъеш советски наха дика къахьийгад аьнна. Ерригача промышленноста болхлоша тIехкхоачашъю семилетка заданеш.

Коммунизма материально-технически база хьаеча шоашкара доагIаш дола дакъа лоац вай социалистически Нохч-ГIалгIайчен промышленноста къахьегамхоша.

ДIадахача шера вай республике лакха технико-экономически хьокхамаш дахар духьа лоаттабьача къовсаме хьалха лаьттараш белггала мехкдаьтта чакхдоахараши химикаши бар. Цунна тешал ду 1964 шерара производственни программа ерригача «Грознефтехимзаводы» яхача объединене 24 декабре кхоачашъяь хилар. 1963 шерарчул 13 совгIа процент дукхагIа арахийцар промышленни продукци.

Продукци дукхагIа арахецара зазанещ ханал хьалха кхоачашъяра нийсса объединене предприятей коллективаша из продукци дикагIа хилийтара а лакха хьокхамаш даьхад. Масала, соахкарчул 5,2 процент дукхагIа лакхъеннай къахьегама овсарле. Арахецача продукцега дIадолар лохдарах кхода ахча 20 млн. сом гаргга хилар. План кхоачашъяьй ерригача химически номенклатуранеи ерригa а хIана яц аьнна йолча мехкдаьтта чакхдаккхара номенклатуранеи.

Объединене предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха шоай са ца кхолеш творчески къахьегар, коммунистически къахьегама тIехьара ихь шерра ярж бахьан долаш хиннай уж дика итогаш.

Социалистически яхье дикагIа йола результаташ яьхай шера план 16 декабре кхоачашъяьча Грозненски крекинг-завода, Грозненски химкомбината, Нохч-ГIалгIай химзавода коллективаша.

Цхьа бахьан доацаш дац Грозненски крекинг-заводеи Грозненски химкомбинатеи коллективаш дикагIчарна юкъе нийсъялар.

БIарччача шера даим ритмично болх баьб Грозненски крекинг-завода коллективо. Керда техникеи технологии тIагIертта балха юкъекхухь предприяте коллективо, реконструкци ю болх беш йолча установкашта.

Установкашка шаьрлъю керда процессаш — синтетически цеолитий, полха доаккхача крекинга, нахаддаш контактни коксовани яра, кхычар производство. 3—4 установкана производственни реконструкци яр бахьан долаш шозза боккхагIа хиннаб цун низ, дикка лакхъеннай технологий къахьегама овсарле, лохбеннаб доагор даккхарга дIабода мах. Дукха тийннай, балха юкъе а кхихьай рационализаторски предложенеш.

ХIанзале шозза классни моттиг яьккхай крекинг-завода коллективо Къилбаседа Кавказа предприятешта лелаеча яхье.

Укх тIеххьарча шера заводо боккха гIа баьккхаб технически прогресса даьккъе баьккха ца Iеш, ерригa культура чуляьцача а. Цхьалхле йолаши пIенеи я заводе.

Уж долла хIамаш бахьан долаш торо хилар крекинг-завода коммунистически къахьегама коллектив яха йоккха а сий дола а цIи яккхар духьа эггара хьалха къовсам дIаболабе.

ТIехь-тIехьа дукхагIа синтетически этилови спирт лаха баьлар грозненски химикаш. Февраль бетта болх бе йолаялийтар спирта производства шоллагIа аргIа, хIаьта май бетта химикаша рапорт делар проектни мощностал шоаш тIехбаьнна хиларах.

1963 шерарчул шозза хIана даккхац аьнна спирт дукхагIа даккха лерхI 1965 шера планах.

Мах баь варгвоапаш доккха да из химикашта карагIдаьнна хIама. ДIадахача шера боккха болх баьб Грозхимкомбината коллективо хьаеш йола фенол, ацетон, спирт, полиэтилен, синтетически дубителаш дикагIа хилийтара.

ДIадахача шера дика толамаш даьхад комплексни экономически эффективность бахьан долаш эггара хьалхагIа яхь йолаьяча предприяте — Грозненски нефтемаслозаводо. Цо парафин йоаха йоккхий мощносташ совъяьхай.

ДIадахача шера итогаш еча ханна ца хьоахадича даргдац кердача 1965 шера декхараш.

Ерригa арахецаш йола продукци 4,9 процент дукхагIа яккха лаьрхIад, цу даьккъе химически промышленносте 13 процентаи газови промышленносте 69 процентаи.

Продукци дукха совгIа яккхац аьнна хеталуш хилара маIан да Красноводскера Грозне кхихьа мазут соцадайтари Волгоградера кхухьа мазут кIезигдари.

Цу гIулакхо 2 процент совгIа кIезигйир арахецаш йола продукци, цхьабакъда, Iалаьмате дукха паччахьалкхенна экономи елар. Из да комплексни экономически эффективность бахьан долаш лоаттабеча къовсамах хьахиннар.

1965 шера 20 процент совгIа арахецаргда спирт, полиэтилен, парафин. СовйоаЖаш я мехкдаьтта атмосферно-вакуумни хьисапе чакхдоаха, къаьстта шоай тайпара катализатораш, синтетически цеолиташ хьаю, химически промышленноста эша бедал хьаю мощносташ. Арахецаш йола продукци дикагIа хилийта лерхI болх беш йолча цехаштеи установкаштеи реконструкци яра чотах а хIаьта иштта керда объекташ хьалъяра чотах а. Хьалде лерхI чуIе пIенош, культурно-бытовойи коммунальни гIулакхашта лаьрхIа объекташ.

Шеко яц Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта чакхлоахарашеи химикашеи кердача 1965 шера коммунистически общество хьалъяра сийлахь-йоккха Программа кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме доккхий толамаш доахаргхиларах а вай республикерча дикагIа йолча коллективашца уж хургхиларах а.

С. СИНЕЛЬНИКОВ.
«Грознефтехимзаводы» яхача объединене начальник.

ТХА СОВГIАТ

Сийленца накъа еннай «Сунжанефта» НПУ коллектив кердача 1965-ча шера. ДIадахача шера план ханал хьалха кхоачашъяьй тха коллективо.

Карабулака кIоарга бурув деттача контора бурув деттараша 19-ча декабре кхоачашйир дIадахача шера плани тIайина хинна социалистически декхараши. Дукха царел тIехьа ца бусаш шера план 25-ча декабре кхоачашйир мехкдаьтта доаккхараша а. Планах лаьрхIачул совгIа даьккха «Iаьржа дошув» эзараш тоннаш я.

Толамца кхоачашдаьд шоай декхараши производственни плани электроэнерги дIа-юха ухийтача электромонтажни цеха болхлоша. Мехкдаьтта промыслови управлене цехий коллективо шера планал совгIа кхояь электроэнерги 3 миллион киловатт-сахьат да. Шера планал совгIа мехкдаьтта даккха вIаштIехьдаьлар соахка керда итт скважина болх бе дIайолаялийтарах.

Къахьегама овсарле шера планах лаьрхIачул совгIа 0,7 процент лакхъеннай, хIаьта арахецача продукцега дIабода мах 3 процент лохбарах паччахьалкхенна кходаь ахча 160 эзар сом да. Шера балха юкъейихьача рационализаторски предложенеша баь пайда 310 эзар сом ахча да.

ДIадахача 1964-ча шера план ханал хьалха кхоачашйир керда техникеи технологии балха юкъекхахьаро а. Мехкдаьтта доаккхача тIерча мелашкара тIоанашта искусственни низ тIабахийтарах планал совгIа хьадаьккха мехкдаьтта бIаьш эзараш тоннаш я. Цул совгIа хьадоаккха мехкдаьтта совлаккхара доккха новкъостал диъ кердача технологех мехкдаьтта тIоанашка хий чуахийтарах, геолого-технически мероприятеш промыслай балха юкъекхахьарах, скважинашта бурув тохача керда техника балха юкъекхахьарах а. Масала, зIамига диаметр йолча остаща бурув тохара план тIехкхоачашъяьй. Шера планах зIамига диаметр йолча остаща тоха дезаш хинна бурув 8 эзар метр яр. хIаьта техар 13 эзар совгIа метр я.

Массанена ховш мадарра, ГрозНИИ конструкцех кийчдаь одношарошечни осташ балха юкъекхахьар чIоагIа лоархIаме да. Уж балха юкъедахьаро лакхдаьд бурув тохара сукал, дикагIа хулийт хьокхамаш. Кердача техника планах шера балха юкъедахьа дезаш хиннар 80 одношарошечни осташ хар, хIаьта бурув деттараша дукхьала цхьаьтта бетта балха юкъедихьар 303 оста да. Кхыйолча техника план а толамца кхоачашъяьй. Царна юкъе да алмаза оста, АКБ-3 яха дIоагIаш, гидравлически превентераш, кхыйола техника.

ХIанз укх сахьате «Сунжанефта» НПУ тохкаш я мехкдаьтта доала кхо моттиг. Царех лохерчеи лакхерчеи мелашка мехкдаьтта доала шиъ моттиг Карабулаке я, хIаьта вож — кхоалагIъяр Заманкуле я. Цул совгIа Заманкульски районе лохерча мелашкара мехкдаьтта доала кхо моттиг болх бе дIайолаялийта лерхI укх гаргарча хана. Царех цхьа моттиг соахка техка я.

Юрски тIоанаш тахкар чIоагIа пайдане хилар. Заманкуле № 46 йолча скважине юрски тIоанаш тахкаро вIаштIехьдалийтар промышленни дайга мехкдаьтта даккхеи, цунца хьайоагIа газ дукхагIа хилийтеи. Укх шера болх бе дIайолалургья из скважина. Юрски тIоанашкара боалача пайдо кьахьокх цар йоккха перспективность хилар. Цу тIоанашкара доаккха мехкдаьтта лакхерчеи лохерчеи мелови тIоанашкара доаккхачул кIезигагIа хург ца хилар а гучадаьннад.

Тха района эггара хьалха юрски тIоанашкара мехкдаьтта даккхара дола балхаш дIадоладаьд. Кхыча районашка а цу тIоанашкара мехкдаьтта даккхаро вIаштIехьдоалийтаргда Нохч-ГIалгIайчен республике хьадоаккха мехкдаьтта дегIадоаладе.

Юрски тIоанашкара мехкдаьтта 4500 метр кIоарга доалл, цул совгIа давлени 500 атмосфер совгIа я. Цу хьалашка болх бе вIаштIехьдаргдола оборудовании инструменташи хила еза.

Диъ шу совгIа ха я лакхерча мелашка хий чу а ухийташ мехкдаьтта даккха доладаь. ДIадахача шера деннеи буси мелови тIоанашка чудохийташ хинна хий 4000—4500 кубически метр яр, хIаьта укх шера деннеи буси тIоанашка чулахийтар 5000 — 5500 кубически метр хургья. Лохерча мелашкара а мехкдаьтта даккхара керда метод балха юкъейихьай. ДIадахача шера лохерча мелашка хий чу а ухийташ шин скважинера мехкдаьтта даьккхар, шиъ хIанз кастта болх бе дIайолалургйолаш я. Укх шера лохерча мелашка хий чу а ухийташ мехкдаьтта доаккхаргдола керда ялх скважина болх бе дIайолайолийтаргья, цо торо хулийтаргья планал совгIа тIоанашка кхы а 2 эзар кубически метр хий а дахийта мехкдаьтта совдаккха.

Укх шера мехкдаьтта даккхараи из доала моттигаш тахкараи ерригa торонаш йолаш я тха «Сунжанефта» НПУ мехкдаьттахой. Царех бизза пайда эцаргба оаха.

С. ДМИТРИЕВ,
«Сунжанефта» НПУ начальник.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагIо, 1 январь 1965 шу.

Тхо дог тийша да

Тха завода коллективо дукха къахьийгар дIадахача шера керда техникеи технологии заводе балха юкъекхахьара. Цхьаццадола производственно-технически декхараш кхоачашдарах, укх тIеххьарча кхаь-диъ шера цхьан боарамах арахецаш хинна машиндаьтта, дикка совдаьлар. Машиндаьттай блока установкашкара керттерча процессех я машиндаьтта селиктивни цIендар, цу гIулакхо торо хулийт концентратех асфальтосмолисти масса дIакъоастае. Даьттана юхеюс перизинаш.

ДIахо йолха процессаш — перизинаш дIа а къоастаеш машиндаьтта цIендар чоалхане дац.

Завода инженерно-технически болхлоша, балха тIа хьалха латтараша дукха технически мероприятеш кийч а еш балха юкъехихьар дIадахача шера. Царех керттерьяр я бедали мехкдаьтта продукташи щелоча новкъосталца сернисти соединенеш дIа а къоастаеш цIенъяр. Хьалха дIаяхача хана аппаратуреи оборудовании мукх а юаш установкаш ханал хьалха ремонта соцае езаш хулар. Из мероприяти кийчъячул тIехьагIа машиндаьтта блока установкаш планах лаьрхIача бесса мара соцалнзар ремонт е. Масала, дIадахача шера планах ремонт ца еш 305 дийнахь болх бе безаш яр блока хIара установка, хIаьта цар болх бир ремонт ца еш 335 дийнахь. Цу гIулакхо торо хилийтар установкаша арахеца продукци 10 процент лакхъе, паччахьалкхенна баь пайда 32 эзар сом да.

Установкай къахьегама овсарле кхы тIа а лакхъяра бедал препанаца цIенъергйолаш мероприяти кийчйир. Цо торо хилийтар езагIа йола асфальтови компоненташ белалцара дIакъоастае, планах лаьрхIачул совгIа керда бедал арахеца йолаелар. Установкай къахьегама овсарле 8 процент лакхъелар. Цу мероприяте вIаштIехьдалийтар хьадоаккха машиндаьтта 8 процент лакх а деш, 25 эзар сом ахча кходе.

Парафин доаккхача а дукха кердадараш балха юкъехихьар дIадахача шера. Цу шера хьалхарча квартале болх бе дIайолаялийтар № 39-6 йола установка. Из установка лаьрхIа яр машиндаьтташта депарафинизации яра. Бедала качество хувцарах цийй берригa низ тIабахийта болх бе йиш йолаш яцар установка. Апрель бетта денз хьа инженерно-технически болхлоша установка эоганккхара еннача предложенех, парафин арахеца йолаелар. «Грознефтехимзаводы» объединене коллектива новкъосталца цу установка болх бергбола бедал а кораййр. Май бетта денз хьа дукха парафин арахийцар установка технологаша.

ЧIоагIа лоархIаме кердадар да цу шера установкай балха юкъелихьа хозрасчетни графикаш. Комплексни экономически эффективность бахьан цул тIехьагIа хьинарегIа къахьега волавелар хIара технолог. Цу патриотически боламе дакъа лоацараша дукха кхояьй растворителаш, реагенташ, доагор, Iы, хий, электроэнерги. Уж кхояра чотах дIадахача шера паччахьалкхенна кходаь ахча 163 эзар сом да.

Хьинаре къахьийгар рационализатораша а, цига дакъа лоацаш бар заводерчарех ах болхлой. Цу цхьан шера балха юкъейихай 780 рационализаторски предложени, цар баь пайда 120 эзар сом ахча да.

Тхо дог тийша да кердача 1965-ча шера, семилетка тIехьарча шера коллективо кхы а дикагIа къахьегама толамаш доахаргхиларах.

И. АРУТЮНОВ,
Грозненски нефтемаслозавода керттерча инженера заместитель.

Москвичашка а столица хьашашка а керда шу долалуш дика совгIат кхоач — болх бе йолалу «Домодедово» яха аэровокзалера керда здани. Кизга Iоакъа бетонах хьалъяьй из. Йийтта лайнер хьа хьалхашка оза йиш йолаш ший перронний галереяш а тIехь километр хIана яц аьнна йIаьха я из. «Аэропроект» яхача московски института архитектораша а «Мострансстрой» треста гIишлонхоша а пассажирашта махулла дукхагIа аьттув хургбола хьалаш Iалашдаьд.

«Домодедово» хьалхарча класах йола, Советски Союзе хинна а ца Iеш, кхыметтел Европе а йоккхагIчарех аэропорт я.

СУРТА ТIА: «Домодедово» яха аэропорт.

АргIанарча рейсах столице кхаьчай ИЛ—18.

Л. ПОЛИКАШИНА сурт. (АПН).

ВОРХI ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

МагIалбика мехкдаьттахоша къаьстта дика къахьегама толамаш даьхад дIадахача шера. 1965-ча шера боарамга кхаьчар МагIалбикерча мехкдаьттахой 1963-ча шера ноябрь бетта, хIаьта мехкдаьтта даккхара ворхI шера план соахка 17 декабре кхоачашйир тха коллективо.

Кердача 1965-ча шера сийленца накъа а доагIаш ворхI шера планах даккха лаьрхIа хиначул совгIа даьккха мехкдаьтта итташ эзараш тоннаш я. 1964-ча шера план 28-ча декабре кхоачашйир оаха.

ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра лоархIаме резерв хилар 1959-ча шера болх бе дIайолаялийта мелови тIоанашкара мехкдаьтта доаккха № 750 йола скважина. Мелови тIоанашкара мехкдаьтта гучадаьннарчул тIехьагIа, дукха балхаш даьд мехкдаьтта тохкаш.

Хьалха дIаяхача хана дукха халонаш нийсъелар бурув деттараш, операторaш, кхыбола говзанчаш ца хиларах. ХIанз МагIалбикерча бурув деттача шин конторе болх беш я 16 бурув деттарий бригада, царех 14 бригадацара бурув деттараш «Малгобекнефта» НПУ коллективо кийчбаь ба.

Мехкдаьтта хьагул а даь керттерча парке дIадахийтара хьалъяьй 40 километр дIоахал дола мехкдаьтта провод. ДIадахача шера хьал а яь болх бе дIайолаялийтай керда, хьалха хиначул шозза йоккхагIа йола мехкдаьтта парк.

«Малгобекнефта» НПУ хинцеха коллективо хица Iалашбу МагIалбика районе баха нах, цех а кхоачам ца хинна болх бе дIайолаялийтай хина лаьрхIа йола ворхI артезиански скважина, хьалъяьй 50 километр дIоахал дола 14-теи 16-теи дюймови хинпроводаш. Керда хьалъяьй хий хьаувза насосни. Семилетка ялх шера кхозза совдаьккхад тха районера хий. ХIанз мехкдаьтта тIоанашка чудехийта, бурув тохача, бахача наьха хьашташ кхоачашде хий да тха районе.

Керттера тхона хьалхашка латтача декхарех да тха районерча аланца йоагача мехкдаьтта газах бизза пайда эцар. МагIалбикера центральни трапни установка болх бе дIайолаелча аланца йоагаш йола газ дикка кIезиглургья.

Укх деношка болх бе дIайолалургья из установка. Цул тIехьагIа мехкдаьттеи гази турбашка гIолла цхьан дIаухийтаргья керттерча мехкдаьтта парке. Цига мехкдаьттах газ хьа а къестаеш хIара деннеи бийсаннеи цхьа миллион гаргга кубически метр газ дIаухийтаргья газопровода чу гIолла город Грозне.

Хьадоаккхача мехкдаьтта боарам семилетка ялх шера 6,7-зза лакхбеннаб, мехкдаьтта цхьан тоннага дIадодар 3,8-зза лохденнад. Хьадоаккхача мехкдаьттага дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаь ахча 52502 эзар сом да. Планал совгIа арахийца продукци 2577 эзар сом мах болаш я, болх бе дIайолаялийтай 26634 эзар сом мах бола объекташ, цох наха чуIе цIенош хьалдаьд 1560 эзар сом мах болаш.

Хьадоаккха мехкдаьтта дегIадоаладара хьинаре дакъа лоацаш ба бурув деттараш. Дукха керда скважинаш болх бе дIайолаялийтай цар. Цигара хьадоаккха мехкдаьтта 18-зза дукхагIа да, къаьнача скважинашкара доаккхачул. Укх тIеххьарча шерашка цхьа шу дIадахадаи шера план толамца кхоачаш ца еш. ДIадахача шера мара рентабельни болх баь бац контора коллективо. Соахка болх бе дIайолаялийтар керда бархI скважина.

Производства культура а лакхъеннай, дикка аттача баьнаб болх. Семилетка шерашка диспетчерски телеуправлени хургйолаш скважинай болх вIаштIехьбаьккхаб. Цо торо хилийтай скважинаш йолча аха ца безаш операторaш мукъабаха. Скважинашта лаьттана кIала ремонт еча турбаши штангаши дIа-юха хьувзаю механизмаш балха юкъейихьай.

ДIадахача шера скважинай къаьнача фондах пайда эцара даь балхаш дукха да. 204 совгIа геолого-технически мероприятеш балха юкъейихьай, цар вIаштIехьдалийтар планал совгIа массехк эзар тонн мехкдаьтта даккха.

Соахкара план ханал хьалха кхоачашъяра дика дакъа лаьцар рационализатораша. Духхьал цу шера кийчъяь рационализаторски предложенеш 424 я, царех балха юкъейихьар 324 рационализаторски предложени я. Цар паччахьалкхенна баь пайда 145,7 эзар сом да. Семилетка ялх шера балха юкъейихьай 2388 рационализаторски предложени, цо торо хилийтай 1246 эзар сом ахча кходе.

ДIадахача шера 11 бетта хьал а яь дIаелар 38 квартира, хIаьта кердача 1965-ча шерага кхачалехьа кхы а 40 квартира дIаелар болхлошта. Семилетка ялх шера хьалдаь цIенош 12050 квадратни метр хулаш да.

Лакхерча мелашкара мехкдаьтта доаха скважинаш дукхагIа хиларга хьежжа, сихагIа дегIаух хьадоаккха мехкдаьтта. Цудухьа мехкдаьтта доала моттигаш тахкара бурув деттара балхаш дукхагIа де деза. Укх шера трапни установка шозза шерагIа хургья.

Кийчъеш я керда хьалъе езача установкашта лаьрхIа йола проектно-сметни документаци. Уж хьалъеш я мелови тIоанашта давлени хилийтара. Цар новкъосталца тIоанашка хий чуухийтаргда. Уж сихха хьалъяр хала, чоалхане, кхоачашданза даргдоаца декхараш да.

Тхона хьалхашка латта декхар да, мехкдаьтта доаккха майда шеръяр, цу даьккъе бурув тоха деза юрски тIоанашка, лохерча мелашка. Цига тоха бурув 4000—5000 метр кIоаргал долаш хила деза.

Уж декхараш кхоачашде торонаш йолаш я мехкдаьттахой, тхо дог тийша да партийни, профсоюзни, комсомольски организацей новкъосталца оаха уж кхоачашдергхиларах.

С. ПЛИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ начальник.

ЛоархIаме гIишлош хьалъеча

Нохч-ГIалгIай республикера хими дегIайоалаеча хьинаре дакъа лаьцар дIадахача шера тха № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене гIишлонхоша. Хьанна бовзац химе объекташ хьалъеш бола гIишлонхой: В. И. Ленина орден енна Говоров Михаил, Кузминов Иван, Чокаев Сайпудин, Тарсаева Келимат, кхыбараш. Шин шера СМУ Сийлен доска тIа хьалтеха доахк цар портреташ.

ДIадахача шера февраль бетта синтетически спирта шоллагIа аргIа болх бе дIайолаялийтара низ кхо ца беш къахьийгар оаха. Тха гIишлонхоша хьалъяь шоллагIча аргIан комплексни цехаш паччахьалкхен комиссе лакха оценка а луш дIайийцар. Лоаццача хана синтетически спирта шоллагIча аргIан цехий проектни мощностал тIех а йоалаш 15-ча декабре 110,3 процент кхоачашйир шера план. Цох боккха кхаъ хилар гIишлонхошта.

Мишта кхоачашдир гIишлонхоша шоай декхараш крекинг-завода № 21-1 а йола установка хьалъеча. ЛоархIамерчарех цхьа экзамен яр из. Уж декхараш а толамца кхоачашдир коллективо. ГIишлон балхаш толамца кхоачаш а даь установка эксплуатаце дIачуелар соахка шоллагIча квартале. Цига къахьегаш яр СМУ-9 къонагIчарех йола гIишлонхой кхоалагIа участок. Участка болх дика вIаштIехьбаьккхар цу коллектива кулгалхочо Олейников Олега. Цига болх беш мел бараш кагий нах ба. Кердадар балха юкъе а хьош цар къахьегарах даим хьалха латташ хьайоагIа участка коллектив.

ДIадахача шера цу участка коллективо планах лаьрхIача бесса ханнахьа хьал а яь дIачуелар ацетоно-бутилови завода объекташ, установка № 21-1 а, АПШ объекташкара балхаш а кхоачашдир. ХIанз цо хьалъе йолаьй город Гудермесе хьалъеча синтетически завода газ лургйола центральни газофракционни установка корпусаш.

Уж лоархIамера гIишлош хьалъеча къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Чокаев Сайпуддина кулгалду бетонщикий, Крючков Иосифа кулгалду штукатурий, Мартынов Анатоле кулгалду каменщикий бригадаш, кхыяраш. СМУ-9 гIишлонхоша тIехкхоачашйир 1964-ча шера план.

Тха гIишлой-монтажни управлене дIадахача шера шоллагIеи кхоалагIеи балха говзал Iомаяь 500 совгIа болхло ва. ХIанз хIара болхлочун хIана яц аьнна массехк балха говзал я. Цу гIулакхо торо хилийтар дог гIоздсаха толамаш даха. Укх шера план а ханал хьалха кхоачашъергья.

Ш. МАХМУДОВ,
СМУ-мастер.

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Усть-Балык — Омск яха эзар километрал йIаьхагIа йола мехкдаьтта провод юлларгйола моттиг белгалъеш дола балхаш чакхдаьннад. Усть-Балык хьалъе лаьрхIад Сургутскии Мегионскии мехкдаьтта доаллача моттигашкара хьауха мехкдаьтта хьаIоадергдола сборни пункт.

Трубопровода хьалхара 300 километр саг кхачанза йолча тайга ушалашка гIолла чакхъяла езаш я. Цул тIехьагIа Тюменски областерча Демьяновское, Тобольск, Вагай, Сорокино, Абатское яхача нах бахача пунктех тIех а яьнна Омскагахьа дIаяра яргья из. Иртыш, Демьянка, Тургос, Вагай яхача а кхыдолча а хишка гIолла чакхъяргья трубопровод.

Усть-Балык—Омск яхар тюменски мехкдаьтта шоллагIа транспортни магистраль я, йIоахалга а низага а диллача шийл хьалхагIа йиллача Шаим-Тюмень яхачул совъяргья из.

СУРТА ТIА: «Гипротрубопровод» яхача московски института трасса юлларгйола моттиг белгалъеш хиннараш гIадбахаб. Тайгеи ушалашкеи гIолла 327 километр чакх а баьнна трассана тIеххьара белгало оттаяь баьннаб уж.

И. САПОЖКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Хьайбан продукташ дукхагIа яхаран паччахьалкхенга йохкаран къовсам лоаттабеча Наьсарен производственни управлене «Назрановский» совхоза къахьегамхоша белггалара толамаш даьхар 1964 шера.

Хьайбан продукташ яхара план бIарчча совхоз цхьаийцача кхоачашъяьй: шурийна — 100,2 процент, дулха 99,4 процент, тхана — 109 процент. Цунга хьежжа, уж продукташ паччахьалкхенга йохкара план кхоачашъяьй: шурийна — 110,8 процент, е планал совгIа ехкай 702 центнер шура, дулха — 123 процент, тхана — 109 процент.

1963 шераца нийсийча хьайбан продукташ дукхагIа яьхай: шура — 16 процент, дулх — 12 процент, тха — 38 процент. 1963 шерачул дукхагIа ехкай паччахьалкхенга: шура — 19 процент, дулх — 12 процент, тха — 38 процент. Дикка лохбаьб продукце един а яккхарга дIабода мах.

Хьайбан продукташ дукхагIа яхарен уж паччахьалкхенга йохкара планаш хакал хьалха кхоачаш а тIехкхоачаш а елга Iалашдарен даькъе даьха уж толамаш — тха хьайбан боахаме хьалха латтача дукхачар шоай са ца кходеш къахьегарах а совхоза юххьанцарча партийни организаце бокхха организаторски политически болх барах а хьахиннар.

Къахьегампара гIулакхаш тешшаме леладара хьокхамаш телаш ба Аьлти-Юртарча отделене дояркаш: хIара кхоабача Iаттагара 4062 килограмм шура яьккха Барахоева Лемка, 2530 килограмм шура яьккха доярка коммунистка Чаниева Лида, 2562 килограмм яьккха Пугоева ШариIат, 2593 килограмм яьккха Алимжанова Джарик, 2562 килограмм яьккха Сагова Дунай, иштта хьайбан боахаме хьалха латта дуккха бараш. Геттара дика къахьийгад цу отделенерча доаханга хьожараша — бежа Iуша Калаев Тажидиней Салиев ИбраьхIамей. Цудухьа вIаштIехьдаьннад укхаза хIара кхоабача Iатта лоархIаш план 1700 килограмм мара йоацача метте 2233 килограмм шура яьккхай.

Дика хIамаш карагIдаьннад тха совхоза жа леладерашта а. Масала, Плиевски ОТФ жа Iуно Кориев Яхьяс юкъера лаьрхIача хIара устагIанна тIера 4 килограмми 180 грамми тха даьккхад, жа Iуно Алиев Iаьлас — хIара Iаьхара тIера 2,8 килограмм. Из планови заданел дукха а дукхагIа да.

Хьайбан продукташ дукхагIа яхарен паччахьалкхенга йохкарен гIулакха дика толамаш дахара керттера бахьан да доакъарий база чIоагIъяр, продукт луш долча хьайбашта ду гIулакх овлангара дениз тоадар, уж дикагIа кхабари леладари, племенной гIулакх тоадар.

Белгалдаккха деза, детта доахан дийнахь а бус а доажадеш, кхоза детташ, хан-ханнахьа моша доакъар а дехкаш кхоабаш хиннача ахкан лагере уж дебаделга совхозо дика вIаштIехьдаьккхад. Экономически эффект лу тхона доахани хьакхарчи доажадеши чуоттадаь кхоабаш деча балхаша. ХIара шера лоам дажа дахийте хул тха 1200 совгIа Iасеи брак даь хьайбеи. 1964 шера юкъера лаьрхIача хIара бежана дийнахь-бус тIакхийтар 750 грамм. ГуйранIан замалахьа доахан чусоцадаь кхоаб дукхагIча даькъа жом а телаш.

Совхозе хьайбаш кхоабача хана шерра пайда эцаш я доакъарашцара белок совйоаккхаш йола карбамид. Карбамид а тохаш лаьттах еллай 3 эзар совгIа тонн силос, хIанз карбамид а етташ тел оаха доаханна доакъараш.

Искусственни осеменени ю тха массайолча ферме. Цу методаца осеменени еш да массе тайпа хьайбаш. Дика вIаштIехьъяьккхай юххьанцара зоотехнически учет.

Деттача доахана керттера Iул доккхагIа хилийтар духьа шура даккагIа луча доахана даь Iаьсий хьахоржилга вIаштIехьдаьккхад совхозе.

Совхоза хьайбан боахамерча цхьадолча доакъошта специализаци е лаьрхIа а еш а я. Масала, Альтиевски отделене вIашагIъехкай 20 ди даьлча дениз 6 бутт баллалца дола Iасилгаш кхеду, 6 бутт баьлча дениз керттерча Iула юкъе даххалца йолча хана шинараш кхеду, дулха дIачутела бугIилгаш кхею бригадаш; Яндырски отделене — деттача доахана Iулий бригадеи 20 денга кхаччалца Iасилгаш кхедеш йола бригадеи.

Къаьстта чIоагIа йоакхо ю оаха хьайбаш леладерашта эшача гIулакхий. Аьлча кхоачам ба, жа Iуний, доахан леладерий, хьакхарч лелаерий берригана дезал дикача квартирашца, йоагоча хIаманца, спец. барзкъашца, кога бувхача гIирсаца Iалашбаь хилар. Кадраш хувцалулга дIададьккхад хIанз совхозе.

1964 шера дукха болх баьб совхозе фермаши аьхки доахан доажаду даьгIенаши хица Iалашъяра гIулакха. ХIанз цу массанахьа а шортта хий долаш да. Керда хьалтъяьй 200 бежана лаьрхIа коровник, Iаьсашта лаьрхIа 400 моттиг йола отараш, 200 бежана лаьрхIа бежкарт, хьайбаш леладерашта чуIе ши цIа.

Кердача 1965 шера шура 29 процент, дулх 20 процент, тха 10 процент дукхагIа даккха лаьрхIа я совхоза юххьанцара парторганизаци, дирекци, тха хьайбаш леладераш.

Доахан соахкарчул дукхагIа хургда 16,7 процент, цу даькъе детта доахан — 48 процент, жа — 27 процент.

Де дездаш дола гIулакхаш дергда доакъарий база чIоагIъяра. Дуккха а дукхагIа дIаюргья доакъарий культураш, деттача доаханна доакъарийна лаьрхIа фермашта гонахьарча лаьтташка дIаюргья доакъарий культураш, мошача конвейерца кхоабаргда уж. Ткъа дIайийча дукхача шерашка тIаювла баьцаши горохи дIаера чотах меттаоттаергья доакъарашца ца тоъаш йола белок. Карбамид телилга аттача даккхар духьа доакъарий культураш дIаювча лаьтташка тессаргья из. 1965 шера вIаштIехьдоаккхаргда электромеханически доахан деттилга, кортамукъа хийца уж чулоаттаделга, хIаьта цу гIулакха лаьрхIа комплексни гIирсий хьалхара аргIа хIанзле хьалъяьй. Цул совгIа, хьалъергйолаш я 250 Iатта лаьрхIа коровник, 125 Iаьса телятник, — 250 Iатта ахканара лагерь, хьайбаш леладерашта цигга хьалдергда бархI квартира йола чуIе цIенош.

Ховш да, доаханга Iа дика даккхийтарга хьежжа хьайбан боахам дIахо дегIабоагIаргхилари цар продуктивность лакхлургхилари. Цу гIулакха мел эшаш йола кийчо яь даьннад тхо. Мел эш гIожеи мошеи доакъараш, помещенеш Iалашъяьй оаха.

ХIара ферме дIадоладаьд хьайбаш леладерий зооветдешар.

Фермашка шерра дIадоладаьд искусственни шура кийчъелга, гидропонни методах моша доакъар кхеделга, хьакхарчашта дулх тIакхетара чIоагIа пайдане йола биостимуляторащ хьакхий-товарни ферме юкъейоалаелга.

Шеко яц, укх шера хьайбан боахам чIоагIа айбелгеи цар продуктивность лакхъелгеи Iалашдара «Назрановский» совхоза къахьегамхоша шоай низаш кходеш ца хилара.

У. ЛЬЯНОВ,
«Назрановский» совхоза директор.

Шерра шера доккхий къахьегама толамаш даха вIаштIехьдоалар са. Бакъда, дIададахача 1964-ча шера санна къахьегама котало яккха цIаккха а торо хиннаяц. Ехкача цхьан хьакхан тIехьа 16 хурск кхеяьй аз, хIаьта планах 14 хурск мара кхее езацар.

Цу тайпара бокхха толам баккха торо хилар балха говзал денна лакхъеш, дерригa гIулакх дикагIча зоотехнически хьисапе деш хиларах.

ДIахо йодача хана пунах кхоачамбе йиш яц. Цудухьа семилетка укх юххерча шера кхы а хьинарегIа къахьега лерхI аз. Цу гIулакха де мел дезар даьд. Цхьаккха ди зехьа доврдоацаш ерригa торонаш оарцагIъяьха хIанзе а шерра къовсам дIаболабаьб.

Укх кердача шера аз тIайица декхараш да сай групперча хIара нана-хьакхан тIехьа 22 хурск кхее аьнна. Цхьаккха шу дIададахадац тIайица декхараш аз кхоачаш ца деш. Укх шера а из кхоачашдулургда аьнна хет сона.

Цудухьа къаьстта чIоагIа со гIадъюгаш да таханара кердача шера хьалхара деза ди.

П. АЛАЕВА,
Наурски производственни управлене «Верхне-Наурский» яхача совхоза свинарка.

ДАЬХА ТОЛАМАШ ДУКХА ДА

ДIададахача шера аз кулгалдеча хьажкIаш лелаеча механизированни звенос 200 гектар хулача майдан хIара гектара тIера 50 центнер фуалъяьхача хьажкIий кхелъй. ХIаьта хьажкIий центнерага дIабаха мах 92 кепиг мара бац. Из дикка лохагIа хул планах лаьрхIачул. Из хьокхам тха производственни управлене дикагIчарех лоархIаш ба.

Цхьабакъда, цу тIехь совцаргдац тхо. ДIахо йодача хана махулла дукхагIа хьажкIаш кхеяра хIанззе а уйла еш да тхо.

Оаха дош лу ер керда шу къахьегама толамашца къаьстта белгалдаккха.

Я. ДАУРБЕКОВ,
Наьсарен производственни управлене «Октября 40 шу» яхача совхоза звеньевой.

Беркатерча доттагIалга гIолла тоссаденна дукха хана дениз хьадоагIа хьоашал да Шелковской производственни управлене «Красный пахарь», «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозий шурий-товарни фермай къахьегамхошта юкъера дар. Массехк шу да цар шоайла яхь лелаю дикагIа, толашагIа мел дар вIаши вIа-юха а эцаш.

Шинна а шурий-товарни ферма коллективашта къаьстта белгалдоалаш шу дар 1964-гIа шу. «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза хьайбаш леладераша Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дузача ханна Шелковски производственни управлене эггара хьалхагIа рапорт делар шера паччахьалкхенга шура йохкара оттаяь планови заданеш ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа. Шу чакхдаллалца йолча хана тIайицача социалистически декхарий чотах цар из ехкар оттаяьча заданел совгIа 85 эзар килограмм.

«Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза къахьегамхошта тIеххьа паччахьалкхенга шура йохкара план ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа рапорт делар краснопахарцаша. Шоай лоалахоша беннача хьокхамах, социалистически декхарий чотах цар пачхьалкхенна дIаелар 70 эзар гаргга килограмм шура.

Краснопахарски хьайбаш леладерашта юкъе йоккха котало яккхара дукха хьинари уйлеи тIадахийтар доярка Ефросинья Ивановна Дроничниковас. ХIара кхоабача Iатта лоархIаш цо яьккхай 3360 килограмм шура. Из эггара дикагIа болчарех цхьа хьокхам ба «Красный пахарь» яхача колхозе хинна ца Iеш, ерригача производственни управлене а.

Доккхал де хIамаш долаш я «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза дикагIа йола къахьегамхо В. И. Болон а. Дукха ха яьккхар цо ферме дояркалла болх беш. Ценей тешамей къахьегарах а производственни хьокхамаш лакха хиларах а колхоза правленеи паркомои 1964 шера аьхки ферме заведующелла а яхийтар коммунистка В. И. Болон. Хьалхарча ах шера Вера Ивановнас хIара кхоабача Iаттагара цхьа эзари ах эзари килограмм гаргга шура яьккхар. Цул тIехьагIа, ферма ше хьаэцача хана, ше дийтта доахан ший йоIага Пронина Аннайга дIаделар цо.

— Хьожаш хилалахь, Аня, — хьехар дора Вера Ивановнас ший йоIа, — хьай наьна а хьай а сийма доаделахь. Вай ферма коллектива сийна хам беш а из лакха лоаттадеш а хилалахь.

Ший наьнагара ше хьаийца къахьегама эстафета шу чакхдаллалца толамца дIайихьар Пронина Аннас. Цо деттача доахах хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача яьккха шура 2900 килограмм хилар. Шера тIайицача социалистически декхарал 900 килограмм дукхагIа хул из.

Кхы цхьаькха бакъахьара гIулакх а да «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза шурий-товарни ферме. Укхаза дика вIаштIехьдаьккхад доахан механически деттилга. Дукха ха йоацаш социалистически декхарашта вIаши проверка еча хана доахан деттача установкашка чIоагIа уйла тIаяхийта хьежар краснопахарски доярокаш. ХIаьта хьажар цхьа бахьан доацаш а дацар. Керда коровник латт цар хьалъеш, чулатташ доахан детта установка а хургйолаш. Цудухьа хIанзе а доахан механически мишта детт хьажа а цу гIулакха шоай лоалахой Iайна опыт царгара хьаэца а безам ба цар.

Кердача 1965 шерах шура дукхагIа яккхарен паччахьалкхенга йохкарен даькъе керда къахьегама толамаш доаха шу хилийта лерхI шинна а колхоза шурий-товарни доярокай къахьегамхоша. ХIаьта цар шоай дош сийленца кхоачаш а дергда. Цунна дола тешал — деттача доахана Iадаккхара гIулакх дика вIаштIехьдаккхар, гIожачеи сок йолчеи доакъарашца уж дизза Iалашдар. Цудухьа колхозий шинна а ферме денней бийсаннеи йоаккха шура аьхки дикагIа долча бетташка йоаккхаш хиннача нийсса я.

М. ТКАЧЕНКО.

Йоккха дега гIоз яхьаш денад керда шу. Цхьа ди зехьа ца доадеш тIагIертта къахьийгад оаха соахка. Къахьегама йоккха котало яккха вIаштIехьдьлар тха хьажкIаш, шекара свекла, кхыйола культураш хьалкхееш. 458 гектара тIа хьалкхейир хьажкIаш бригадо. Механизмашца дир дерригa балхаш. Кхыметтел хьажкIаш чуэцаш а тIехьа кулгашца болх беш саг хилазар кхашка.

Дика чакхдаьккхар бригадо минеральни моттигереи удобренеш ехкаш кхаш хьаьнделга. Цу гIулакхо торо хилийтар культураш хьувкъае. Центнер хьажкIаш, е шекара свекла хьалкхеярга дIададар лохдара пайдане хилар массехк процесс цхьана кхоачашъеш культураштa Iунал дар. Масала, хьажкIашта, шекара свеклана культиваци, оасар, минеральни удобрени тоссилга а кхыдараш а цхьана кхоачашде йиш йолаш я тхогара техника. Оаха техниках дерттIа пайда а эц.

Цунга хьежжа хилар хьувкъам а. 458 гектарах хIаране тIара 60 центнер совгIа фуалъяьха хьажкIаш ьылар тхона, хIаьта центнерага дIадахар дац цхьа соми 48 кепиги мара. Иштта дика кхейир шекара свекла а.

Кердача шера оаха кхоачашде лерхIараш кхы а дукхагIа да. Культураш дIаюврийола лаьтташ аьха даьнна а хьаьнде доладенна а дуккха ха я тхо. ХIана чуийнна юртбоахама техникана, инвентара ремонт еш ба аз кулгалдеча бригада механизатораш. Ханал дукха хьалха баргба уж машинаш тоаяь. Оаха сийленца кхоачашдергда тхоашта хьалхашка латта декхараш.

О. КАГЕРМАНОВ,
Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза цхьоалагIча отделене тракторно-полеводчески бригада бригадир.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЙОАГГIАШ ЙОЛА КИЙЧО ЕШ..

«Сельхозтехника» яха Сунженски районий юкъара объединени — из колхозашка тракторaш, комбайнаш, автомашинаш, промышленносто арахецаш йола ерригa кхы тайпа техника йохкаш йола организаци хинна ца Iеш, цо боахамашта запасной оатхалаш лоаттаю, хьайбан боахамерча халача процессашта механизаци е новкъостал ду. Из долла хIама дIадаьнначул тIехьагIа, дика ремонтни база а я объединене. Белгалдаккха деза Сунженски районерча боахамаша меттел. Наьсарен района совхозаша а тракторaш йолча кхыча организацешка гIад а яха пайда эц объединене деча гIулакхех.

ХIанз районий юкъарча Сунженски объединене мастерскешка балхаш сихденна деш да. Юртбоахама техникана ремонт еш латт. Укхаза ух «Победа» яхача, XX-ча партсъезда цIерахча, «Ленина никъ» яхача, Ленина цIерахча, «Ильича Васкеташ» яхача колхозашкара, кхычахьара тракторaш.

Дукха болх ба укх деношка механика-контролера Жилин Алексея. Из ва трактор хьаэца езар, цунна малагIа ремонт ергья ха дезар. Колхозни механизаторашна дехьана дефектни ведомсташ а цо увттаду. Ремонт дика яь йий ца хьожаш цхьаь цаI машин мастерскера араялийтац цо.

Ходовой даькъа сихеи дикеи ремонт ю Бессонов Владимира (лохера сурт). Цо баьча балха латкъаш цхьаккха а вац. ТIехьашкара мост катокаш, гусеницаш заводера араяьннача тайпара нийсъеш тоаю цо.

Моторашта ремонт ер малав хIаьта? Укхаза белгалваьннар къона механизатор Беручев Виктор ва (аьрдехьара сурт). Цо тIехдика Iомабаьб ший болх, хIара денна 150—170 процент кхоачашъю норма. ХIанз арагIапарча мотора еча ремонта тIеххьара операцеш йистейоахаш воалл Виктор.

Башха-дика нах ба токарни цехе болх бераш. Цар къаьнара оатхалаш юхаметтаоттаяь ца Iеш, трактора эша керда, даим складе ца хулаш йола, оатхалаш хьа а ю. Токарни стане тIехдика болх беш ва токарь Соколовский Александр (аьттехьара сурт). Стане болх беш ше мел яьккхача хана цо брак яь моттиг хиннаяц цIаккха а. Кхы а кIеззига ха яьннача гIолла цун говзача кулгаша хиланза ярглоаца цхьаькха оатхал кийчъергья.

Керда шу хьатIакхоаччаш дика къахьегама котало яьккхар ремонтникий коллективо. ГуйранIан замалахьа ремонт яь яьккхай 52 трактор, е планахчул 1,2-зза дукхагIа. Цу машинех дукхагIараш балха овсарле лакха йолаш болх беш я доакъараш тIаозача. ХIаьта вожаш семилетка тIеххьарча шера бIаьсти хьатIакхачарга хьежаш латт. Баха боаггIача тайпара накъа гIоргба цунна Сунженски механизатораш.

В. МЕЛИХОВ.
И. Плиева сурташ.

1965-ча ШЕРА ХЬАЛЪЕРГЙОЛА ГIИШЛОШ

Вай гIишлонхоша, берригача советски наха а санна, шоай къахьегама итогаш ю. Болх бе йолаялийтай керда домнаши мартенаши, уникальни проектни станаш, электростанцеш, керда наькъаш дехкад, болх бе йолаеннай бIаьш предприятеш. ЧIоагIа дийбад вай городашкара чуIе цIенош, дукхагIа хиннай школаш, берий бешамаш, яслеш, больницаш, тикаш.

ТАСС-а корреспонденто кердача шерарча гIишлонхой планий хьакъехьа дувцар дийхар СССР Министрий Совета Председателa заместителагара, СССР Госстроя председателагара И. Т. Новиковгара.

— Кердача лагIа тIа яргья, — йоах нов. Новикова, — еза-йоккха индустри, дIахо дегIайоагIаргья яйгеи кхачани промышленность, дикка дукхагIа хьаде лерхI халкъа эша товараш.

Ераш я де дезача балхий масштаба хьахьокхаш йола цхьайола факташ. Укх шера мехка яккха езаш я 510 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги. Дай-мехка энергетика дегIайоалаяра юкъе шоай дакъа лоацаргда, белгтала, гIишлонхоша. 11 миллион киловаттал тIех йола мощносташ йолаялийта езаш ба уж. Конаковски, Щекински, Заински, Новочеркасски, Прибалтийски, кхыча электростанцешка болх бе йолалургья керда агрегаташ.

Чон лоаладе йолалургья Магнитгорски город Ждановерен низ бола керда домнаш, болх бе йолайолийтаргья Новолипецки, Криворожски, Череповецки, Малхбузен-СибарегIен, кхыча металлургически заводашкара конвертораши станаши. Цхьан шера металлурге болх бе йолалургья шера 10 миллион тонн болата, чона, проката дукхагIа арахеца йиш хулийтаргйола агрегаташ.

Тха вож участок — кIора бассейнаш. Укхаза а дукха хIама де дезаш ба гIишлонхой. Укх шера болх бе йолаялийтача шахташка 21 миллион совгIа тонн кIор баха болабергба.

ХьалхагIа а санна ударни фронт хургья хими. Цуна кхы тIа а арахецa могаргда 5,5 миллион тонн минеральни удобренеш. Шера йиъ миллион совгIа дукхагIа хьаергья автомобильни шинаш.

Халкъа эша дуккха товараш дикка дукхагIа хьадеш дола шу хила дезаш да 1965 шу. Болх бе йолалургья шера 17 миллион пар кога бувхо телата-тIоарска гIирс, 96 миллион тIагIоллеи чугIоллеи дувхаду трикотажни баракъаш арахеца лаьрхIа предприятеш. Хьалъергья шера 400 миллион гаргга условни банкаш арахеца низ кхоачаргболаш йола керда консервни предприятеш, 1,9 миллион совгIа тонн шурий, 1,7 миллион тонн дулха чакхъяккха лаьрхIа йола дулха-шурий промышленноста предприятеш.

ТАСС-а ИНТЕРВЬЮ

Йигачеи кхачани промышленносте ужжал дукха балхаш доладаро тешал ду партеи правительстваи советски сага Iалаьмате чIоагIа йолкхоеш хилара. Цо къаьгга хьахьокх вай парте XXII-ча съезде тIайица КПСС Программа кхоачашъеш хилар.

Нов. Новикова дIахо белгалдоаккх, производственни мощносташ болх бе йолайолийтилга сихдар гIишлонхой керттерча декхарах цаI хилар. Дукха ха йоацаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета цхьалагIча сессе чIоагIъяьй 1965 шера мехка халкъа боахам дегIаахара план. Капитальни вложеней боарам 38,4 миллиард сом ба. Балхашта дIахо индустриализаци е, конструкцеш механизмашца кийчъяьи вIашагIъехкаи хулга лакхде гIерта деза, моттигерча гIишлошъеча материалех мамогга дукхагIа пайда эца беза.

Ца хилча дардгоаца гIулакх да проект увттаярен гIишлош хьалъярен балхий дикал лакхъелга. Халахете а, хIанз а кIезига моттигаш яц гIишлош хьалъелга тIехьадоахаш, балхаш деддеш. Цу тайпарча гIалаташа паччахьалкхенна зе ду.

Iилманца лоархIам беш леладе деза вай гIулакх, керда кхоачамаш лохаш, дерригa балхаш хIамай кхом дукхагIа беш де деза, техниках, материалех пайда биззагIа эца, къахьегама овсарле лакхъе еза. Уж проблемаш къоастаьчул тIехьагIа дикка лакхъе йиш я вайга капитальни вложеней эффективность.

ГОРОДАШКА ХЬАЛДЕРГДОЛЧА ГIИРСИЙ ХЬАКЪЕХЬА ДУВЦАЛ, БОКХЪАЛА А, ГАЗЕТ ДЕШАРАШТА

— 1965 шу, — белгалдоаккх нов. Новикова, — рекордни хургда чуIе хьалдеча цIеной дукхалга диллача. Ховш мадарра, мехка урагIа гIоргда чуIе моттиг ерригa а дIаьрхIача 84 миллион квадратни метр йола цIенош — цул хьалхагIа дIадахача моллагIча а шерарчул дукхагIа. Хьаелларгья дуккха школаш, больницаш, тикаш, кхыйола культурно-бытовой учрежденеш.

КердагIа а экономически гIойленагIа а дола гIирсаш городий районашкеи микрорайонашкеи хьалде аьнна цхьа башха планаш оттаяьй вай проектни организацешеи Iилма-тохкама учрежденешеи. Дерригa балхаш комплексно ца дича даргдоацаш лаьрхIад. Микрорайонера бытовойи коммунальнии паргIатоний дерригa тайпаш цIенош хьалдеча ханна дегIаухаргдолаш да. Цу тайппара, чуIеча моттига гаьна йоацаш хьалъеоттаргья школа, берий беш, яслеш, столови, тика, прачечни, салоIа майдаш хургья.

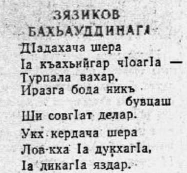
Городашкарча лаьттаех пайда дикагIа эца беза, инженерни оборудованегеи городашкара моттигаш тоаяргеи дIадохийтар дикка кIезигде деза. Цудухьа бакъахьа да Москве, Ленинграде, Киеве, кхыча йоккхийча центрашка ийссазза, шийттазза, дийттазза, ялхайттазза вIаштIардаь цIенош хьалличa. Ийссазза вIаштIардаь цIенош хьалделга могаде мегаргда иштта Мурманска, Архангельска, Тбилисена, Владивостока.

ХЬАЛДЕЧА ГIИРСИЙ, КЪАЬСТТА А ЧУIЕЧА ЦIЕНОЙ ДИКАЛ МИШТА ЛАКХЛУРГЬЯ ДУВЦАР ДЕХ ОАХА

— Нийса оттаду оаш дош. Из доккха пачча хьалкхен декхар да. ЧуIе моттигаш хоза, советски наьха вахара, лелара, салаIара хьалаш дика хилийтаро дега гIозалеи иразалахь хIара дезала. Цудухьа дац гIишлонхой балхаш дикагIа хилийтар духьа къовсам лоаттабарал сийлехьа а долаш декхар. ХIара этапе цIенош хьалделга мишта лел хьожаш даим тIахьожам лоаттабанза баргбац. Тха ба архитектурно-гIишлоний тIахьожам, граждански гIишлош яйтеи архитектураи Комитет, архитекторий Союз. Низаш шортта да. Эггара хьалха проектировщикаша творчески къахьега деза, хIара цIенна планировка дикагIа яр а из дикагIа хьалдар а, квартираш хозагIа тоаяр, санитарно-технически оборудовани дикагIа хилийтар духьа къовсам лоаттабе беза.

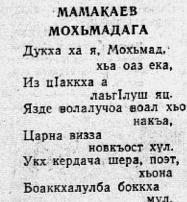
(ТАСС).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 1 январь 1965 шу.



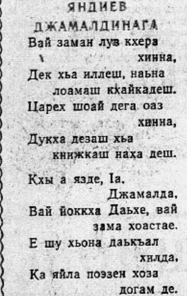
ЗЯЗИКОВ БАХЬАУДДИНАГА

ДІадахача шера
Іа къахьийгар чІоагІа —
Турпала вахар,
Иразга бода никъ
бувцаш
Ши совгІат делар.
Укх кердача шера
Лов-кха Іа дукхагІа,
Іа дикагІа яздар.



МАМАКАЕВ МОХЬМАДАГА

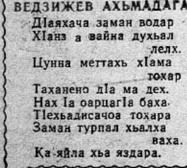
Дукха ха я, Мохьмад,
хьа оаз ека,
Из цІаккха а
лаьгІлуш яц.
Язде волалучоа воал хьо
накъа,
Царна визза
новкъост хул.
Укх кердача шера, поэт,
хьона
Боаккхалулба боккха
мул.



ЯНДИЕВ ДЖАМАЛДИНАГА

Вай заман лув кхера
хинна,
Дек хьа иллеш, наьна
лоамаш ккайкадеш.
Царех шоай дега оаз
хинна,
Дукха дезаш хьа
книжкаш наха деш.

Кхы а язде, Іа,
Джамалда,
Вай йоккха Даьхе, вай
зама хоастае.
Е шу хьона даькъал
хилда,
Ка яйла поэзен хоза
догам де.



ВЕДЗИЖЕВ АХЬМАДАГА

ДІаяхача заман водар
ХІанз а вайна духьал
лелх.
Цунна меттахь хІама
тохар
Таханено дІа ма дех.
Нах Іа оарцагІа баха
ТІехьадисачоа тохара
Заман турпал хьалха
ваха.
Ка яйла хьа яздара.



Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) республике цІи хеза «Назрановский» совхоза доярка Барахоева Лемка. ХІара шера шура якхара план тІеххоачашъеш хьайоагІа из. 1964 шера а республике хьалхарча моттиге латташ чакхъяьлар Лемка. Нохчийн гІалгІайн кхалнаха юкъе эггара хьалха механизатора болх карабьцар Шаьла района «Джалка» совхоза хьалха латтача болхлочо Касумова Хьавас. Ролаш дика ловзаеш ва Нохч-ГІалгІай Х. Нурадилова цІерахча театра къона артист Довлетмирзаев Муталиб. Грозненски химически комбината № 32 йолча цеха участка начальник Масалов Иван Григорьевич. Хьалха латташ чакхдаьккхар соахкара шу цун участка коллективо. Грозненски мехкдаьтта института физика хьехача преподавателa Баркинхоев Хаматхана Бакурча университете дІадахача шера аспирантура яьккхай, физико-математически Іилмай кандидата цІи а йоаккхаш. Нохч-ГІалгІай Х. Нурадилова цІерахча театра артист Мамилов Суламбик М. Ю. Лермонтова «Вай ханара турпал» яхача романах кинофильм доаккхача Казбича роль ловзаеш хургва укх кердача шера. Цу театра къона артистка Хаджиева Нелли. Дика ловзайир цо «Сийрдача новкъа» яхача пьеса тІара Эльзай роль, кхыяраш. «Грозхимнефтестрой» треста СМУ-9 плотникий бригада бригадир Кудрявцев Кузьма Петрович. ЧІоагІа болх бир цун бригадо полиэтилена цех хьалъеча.

Дукхха совгІаташ тийннад цунна дІадахача шера.

Кердача шера кхы а доккхий толамаш даха ка яйла шун, хьамсара новкъостий.

БІАРГАШЦА ЗИЙНА, КЕРТАЦА УЙЛА ЯЬ

Вай республике гІалгІай меттала арадувлача «Сердало» газета тІа а «Лоаман Іуйре» яхача альманаха тІа а кепа етташ арайийннай къонача поэтий а писателий а произведенеш. Царех ба писатель а драматург а вола Ахьмад Боков, поэташ Капитон Чахкиев, Махьмад-СаІид Плиев, иштта кхыбараш. Са безам ба эггара къонагІа барех Плиев Амирах, Албаков Джабраилах, Арчаков Туханах лаьца дувца.

Дукха ха яц цу къонача литератораша поэзеца доттагІал теха. ХІаьта поэзен къайленаш шортта я. Уж ерригаш йовзеи тахкеи дукха къахьега а дукха уйлаш е а еза. Пхьабакъда, поэташ дог тийша балхаш деш ба. ХІанз цар язъеш йола стихаш, къаьстта цхьаараш чулоацам кІоарга болаш, чІоагІа дика я. Цар говзамерча йоазош тІа лоархІаме моттиг дІалоац тахапарча дено.

Дог тохадолийташ, поэташ гІозбоахаш да советски саго хІара денна ший балха тІа доаха толамаш. Цар шоай стихашца бувц хьаьнала къахьегаш боахкараш, космонавташ, Іалам. Къаьстта дукха я цар шоаш хьалхебаь Даьй-мохк бувцаш йола стихаш. Из тамаш йолаш дац. Сага вахар, сага низ, сага курал, безам — шедар Даьхе я. Дерригача дунен тІа цІи хеза болча поэташа а шоай эггара дикагІа йола стихаш даьхенах язъяьй. ЧІоагІа дег чу йожаш, дукха уйлаш яйташ, ший тайпара хоза язъяьй Албаков Джабраила Даьхе ювцаш ше язъяь стихотворени. Цо йоах:

Іа саг ваьв сох, еннай гІоза
къонал,
Лакха лоаттадергда аз хьа сий.
Со валлалца, виІий дош да
хьона,
Даьхе, хьона кхеккаргда са
цІий.

Даьхе, Іомаваьв гаьна хьежаш,
Корта айбаь, кура баьц гІа,
Кура ваха, ваха велакъежаш,
Вахар хьалде, тІехьаюташ ха.
«Дош да хьона».

Кхы чІоагІагІа оалалургдийхьогІ аьнна хет уж мугІараш Іодийшача. Хоза оаз йолаш, чІоагІа, белгалъяьнна дика рифма йолаш, хІара дош ше-ший моттиге латташ, гІалгІай меттала цІена язъяь стихотворени я из. Иштта говза, гІиллош ераш цІенна лард йоллаш санна, масса оагІорахьара дІаяийстъяь, товш вІашагІъехка я Албаков Джабраила кхыйола стихаш а. Стихаш дукха яц цун, пхьабакъда, болх дукха бу поэта.

Яндиев Джамалдина ший «Ма хета, новкъостий» яхача стихотворене тІа ма аллара, ше язбеш бола хІара мугІа, «БІаргаца зийна, кертаца уйла яь, бер санна хьаьста» бужо гІерт из. Из Джабраила дукхагІа йолча хана вІаштІехьа а доал.

Цунна уллув латт цхьаькха цхьан поэта цІи — Плиев Амир. Нагахьа санна Албаков Джабраила оаз вахарах-леларах лаьца кІоаргга уйла яйташ, цІенхаштта еке, Плиев Амира оаз цхьа сапаргІата доаккхаш, дог деладолийташ, безаме ек. Амира язъю зІамига лирически стихаш. Цун чІоагІа деза Іалам. Сурташ дехкз саг санна, кІирвенна Іалам зувш, из тохкаш хул из. Мадаггара поэтически басараш лех Амира, шийна бІаргадайна, цкъа ший теркам тІасепа хІама нахага дІадувца гІерташ. ВІалла йиш йолаш даларе, ший поэзен юкъе дахьарглар Амира бІаьстен цІена фо, зизаех хьауха мерза хьаж, тайп-тайпарча оалхазарий ашараш. «Тоатолг» яхача ший стихотворене тІа цо йоах:

Укхаза тайжа дода тоатолг,
ДІа цо борал ший сихлу.
ДІахо, хиле зІамга кхуркхалг,
Баьца зизилг ловзаду.

Укхаз наьнах—хих дІакхийге,
Бера къамаьл доладу.
Нанас — хиво боча хьаьсте,
МархІа делле, доладу.

Дог цІена, бІарг сийрда болаш хила веза цу тайпара стих язъеш вола саг. Белгалдаккха веннача хІаман сурт къаьгга хьалхашка оттадеш я Плиев Амира «БІаргаш» яха лоаца стихотворени а.

Форд санна шо кІоарга децаре,
Хьаст санна шо цІена децаре,
Са Іехош шо хоза децаре,
Малх санна шо сийрда децаре,
Тур санна шун ирал ецаре,
Со тувлавергвапар оаш.

Цу тайпара дешаш аргдац поэто мара. Пхьабакъда, еррига стихаш яц Амира иштта могае йиш йолаш. Дукха хул поэта дег чу къувла хІамаш. ФуннагІа даь а уж чехкагІа нахага дІадувца гІерташ, сихвеле, цо гІалаташ ду. Масала, цун я «Беркате ди» яхаш стихотворени.

Лакхача лоамашка
Дохк шорта луж.
Йоккхача АтагІа
Уд масса Шолж.

Къорча довкъош тІара,
Никъ а боацаш, йолх
Морхаш — гІажашта тара—
Морха тІехьа морх.

Укхаза поэта ювцар фу ха, из гойта гІертар фу сурт да кхетаде хала да. ДІахо поэта йоах «Йилбазий мух», дома айбаь, бІоагІа хинна хьовз, «бІаргаш тедаш, тІоа сег», догІа делх. ХІанз шедар вІашагІъэдир поэта. Цкъа-дале, дохк дижа хилча, «йилбазий мух» хьовргбац, шозлагІа-дале, гІажашта тара хилац морхаш. Иштта пийса йоаца моттигаш кхы а я Плиев Амира стихашца. Амир алхха Іаламах язъяь Іац. По язъяьй дай-мохк бувцаш вай парти хестаеш, сага вахар, машар, ираз, дувцаш йола стихаш.

Укх тІеххьарча диъ-пхе шера махулла ший поэтически говзал лакхъеш, стихаш язъеш хьавоагІа Арчаков Тухан. Тухана поэзецара сона эггара дикагІа хетар да—из дог-цІена хилар. Щенача дег тІара язъяь я Тухана «Дицлургдац». «Комсомольцо партега», «Грозный», «Са дын» яха а иштта кхыйола а стихаш.

БІаьстан деноп
Ерзан гаьнаш
Лай хин тоатолг заггІе дек,
Іо ца легаш диса гІанаш
Михо лестош, лаьтта лег.

Хоза оттаду йоалаш латтача бІаьстан сурт цу мугІарашца поэта ший «БІаьсти» яхача стихотворене тІа, Тухан алхха цхьа хІама дийца Іац. Цун дог лазаш а бала болаш а дукха да. Шийна дайзар, дезаденнар, вайна бІаргадайта а дезадалийта а гІерт из. Къаьна зама ювца велча, гІайгІане хул поэта оаз, йиІийцара безам бувцаш хилча, кІаьда хул. Цхьабакъда, гІайгІен безами мара ца бувцаре, къе хургьяр цун поэзи. Адамий моастагІашта, тІом хьоабе гІертарашта духьал язъяь стихаш я Тухана. Цунах лаьца цо дувцаш хилча, къаьстта чІоагІлу цун лер, стихай боарам а эшшача тайпара хувцалу.

Кхоачамбоацараш а да Арчаков Тухана поэзеца. Цун цхьайола стихаш сов йІаьха я. Цкъаза ший дег чу латтар лоацца хьаала магац поэта. Ма доаггІара къахьегац. Цул совгІа цхьаькха а да ала дезаш. Поэта дувца цхьадола хІамаш вайна, цхьаннахьа дувцаш хеза, довзаш хул. Масала: «Эса» яха стихотворени йолалу укх мугІарашца:

Човхадаь лоаман аькха санна,
Бирсача увгІарца чопаш беш,
Бердашка детталуш, дорхденк
ДоагІа хьо, уж аьлеш декадеш.

Вайна цу сахьате дагайох М. Ю. Лермонтова «Тийрка совгІаташ» яха стихотворени. Цига а увгІ хий «аькха санна» лоамий чхараштa юкъе»... Цу тайпара гІалаташ дувлийта вІалла а мегаргдац — цкъа цхьанне аьнар юхаала.

Вай дах Іалаьмате хозачз ханз. Фальгашца мара дувцаш ца хеза хІамаш да советски сага карагІдувлараш. Хало-атто ца къовсаш, шоаш бол-бозза моттиге дизза дакъа дІалоацаш, къахьегаш, керда вахар — коммунизм хьалтеш боахк турпала нах. Царца цхьан мугІарагІа латт поэташ а. Вай партеи паччахьалкхенои чІоагІа йоакхо ю социалистически искусствои литературеи дегІадара. ХІара поэт декхарийла ва из кхетадеш, ца ховр хьаІомадеш, ший говзал даим чакхйоаккхаш хила.

Статья чакхйоалаш, цхьаькха цхьа хІама ала безам ба са. Диъпхи шу хьалхагІа гІалгІай кагирхой бар стихаш язъеш. Безаме а дег чу дужаш а хьар цар язлу хІамаш. Цхьабакъда, цар цІераш хІанз цхьаннахьа гуш яц. Уж ба Плиев Махьмад, Ганижев Іаьла, Осмиев Яхьья, Тумгоев Махьмад, Зангиев Микаил, цаггахьа мара стих араялац Костоев Башира а. Со тешаш ва, цу аз цІераш яьхарех, цар ма боаггІара болх боре, дика поэташ хургхиларах. Цулухьа хет аз царга: мичад шо? хІана язъяц оаш стихаш?

Саид ЧАХКИЕВ.

Искусства дневник

Керда шу хьатІаьттача деношка сакъердамера концерташ, сайренаш, спектаклаш оттаергья вай республикерча театраша, филармоне. ЧІоагІа сакъердаме сайренаш дІахьоргья Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен филармоне здане профтехобразоване училищай дешархоша, хІаьта филармоне группа ше вай республика районашкарча дешархошта концерташ увттадеш хургья. Дика чулоацам болаш я филармоне марионеткай театро кийчъяь кердача шера хетаяь программа.

* * *

Дика совгІат кийчдаьд театра Х. Нурадилова цІерахча Нохч-ГІалгІай драматически актераша берашта — эрсий меттала оттаергья Нахуцрацвиле язъяь «Чиччрака» яха спектакль. Цул совгІа цу театро укх деношка оттаергья М. Мусаева «Цхьан юрта», Н. Музаева «Сийрдача новкъа гІолла» яха спектаклаш а.

* * *

М. Ю. Лермонтова цІерахча драматически театра коллективо кийчъяь «Маьлха тІара Іатташ» яха спектакль бІаргагургья тахани кхоанеи Грознерча къахьегамхошта, берашта лаьрхІа, «Делкъа хана хинна тамаш» яха спектакль а оттаергья цо. ИттлагІча декабре кхаччалца хІара дийнахьа шозза оттаергья из спектакль. Цул совгІа тахан цу театре «Маьлха тІа Іатташ» яха спектакль чакхъяьлча, сакъердамаш хургда — локхаш оркестр, деш халхараш.

* * *

Ткъаьи бархІлагІча декабрера денз доладеннад кердача шерара сакъердамаш Нохч-ГІалгІай теникий театре. Грознерча берашта бІаргайоврал совгІа теникий театра елка а спектаклаш а бІаргагургья вай республика дукхача районий берашта. Ткъо эзар республика зІамига гражданаш хургба укхаза.

Тахан дог гІоздоалаш я ялх эзар бер хьожаргдола концертни республика пионерийн школьникийн Двореца программа. Хороводни халхараш а ашараш а, беламера сценаш юкъейолаш кийчъяьй из программа халхара, драматически, сольни иллиалара, массовникий кружокаша.

Берий каникулаш йолча деношка цар сакъердаме салоІаргдолаш иттлагІча январе кхаччалца елка а концерташ а хургда. КхоалагІча январе Двореце хьалха хинача комсомольцашта хетаяь сайре хургья, хІаьта ворхІлагІча январе — Грознерча школай лакхерча классай дешархошта лаьрхІа костюмированни бал-маскарад. Бицбеннабац Двореца массовикаш къовача хьехархошта а йоккхагІа йолча пионервожатешта а лаьрхІа программа кийчъе — царна лаьрхІа сайре хургья бархІлагІча январе.

Дукха сакъердамера хІамаш — атракциои а йолаш ловзара цІа, халхараш, тайп-тайпара ловзараш — хургда керда шу дездеш Двореце.

ГІАЛГІАЙ БАГАХБУВЦАМЦАРА

Везача кІантага

Асаро бос боабаь сийна буц
ва санна,
Мехкарий бос кхухьа хьо са
кІорни,
ГуржегІар боагІача бІаьхача
цу новкъа,
Дошо ткъов елхийта селла
кура хье вале.
II.
Ахкан доагІача дІайхача
цу дийнахь,
Мела догІа делхийта селла
сонта хье вале,
Хьо вита ма йоахий тайпан
мел бараша,
Аз витача вутий хьо керарча
са дего.
III.
Хьо тасса ма йоахий кура
тІа мел бараша,
Аз тессача, тоссий хьо дир
долча шин бІарго.

Цагенах дола дувцараш

МАЛАГІА ДИ БА ХЬА?

Цаген венначул тІехьагІа барт хоаттам бе даьхкача малейкаша хьаттад:

Цаген, дунен чу вахача хана малагІа ды болаш вар хьо,—аьнна.

— Со дунен чу мел вахача хана цхьа вир мара хІама хинна дац са, хІаьта цох ды хилалехьа со вела а велар, — аьнна, цагена жоп деннад.

* * *

ДАЬЛАЦА ЮКЪА ДІАДИЙНА КІА

Цкъа даьлаца юкъа кІа дІаде лаьрхІад Цагена. Ва даьла, аьннад Цагена, ер са кІа Іа дика хьувкъийте ах хьа дукъа сагІийна лургда аз, ах сайна дутаргда аз.

Цагена лаьтта аха а аьха цхьан боса дІадийнад кІа. КІа хьалтІадаьлча оасар даь дика цІендаьд из. Цул тІехьагІа, из кхаьчача, чу а ийца, цІада мара ца дезаш аьрда кІа хьатта дІаоттадаьд цо.

Даьлаца нийса юкъа хургда из кІа аьнна ше тховра дІадувча хана аьннача дешах дехке ваьнае Цаген. ТІаккха аьннад цо: «Ва даьла кІа дІадувча вацар хьо сопа, макха боаккхаш вацар хьо, оасар деш вацар хьо, е чуэцаш а вацар хьо, даьра бахьа-м кІи буртилг а хьоргбац Іа согара».

Ший кІа цІадахьа ворда йоалае цІавахав из.

ДІаяздаьр Б. КОСТОЕВ.

Доазол дехьара

Ракетни кемашта кадраш кийчъю

БОНН. 29 декабрь. (ТАСС). Малхбузен Германе хургйолча ракетни тІема-форда флота кадраш кийчъяра йола база лоархІ ФРГ тІема фордий низий командоване «Клод рикеттс» яха американски ракетни эсминец язду «Индустрикурир» яхача малхбузен-германски газето.

Болх мишта бу хьожаш массехк бетта нек деш лелача цу эсминца экипажа юкъе ва малхбузенгермански тІема форда флота 49 эпсари матроси. «Индустрикурир» яхача газето язду, цу эпсарехи матросехи керттера низ хургба малхбузенгермански тІема-форда флота кердача ракетни кемай, белггала аьлча, Малхбузен Германе США-га хьае аьнна заказаш деннача. «Клод рикеттс» а санна ракетнии электроннии системашца кийчъяь хургйолча кхаь эсминца ракетни лични состава юкъе.

КЪАМАН КОНГРЕССЕ

ПНОМ-ПЕНЬ, 29 декабрь. (ТАСС). Укхаза хьайийлай къаман-социалистически сообщество (Сангкум) яхача парте 18-гІа къаман конгресс. Конгресс хьаеллах лаьца къамаьл ше деш паччахьалкхенна керте латтача принца Нородом Сианука хоам бир тІеххьара конгресс хилча денз дІаяхача хана конгрессо баьча балхах, хІаьта ший къамаьл чакхдоаллаш дунен халкъашта юкъера дешаш а дийцар.

Вай, аьлар Н. Сианука, белгалдаккха деза, Америкацара вай гІулакхаш тоадара хьакъехьара переговораш ерригаш цІенъенна дІаяьнна хилар. Цо иштта аьлар, Къулбехьен Вьетнамо, Таиландо, СЕАТО, «Кхмер серея» тийшача балха клико моастагІал дола керда кампани йолаяьй Комбоджийна духьала.

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

● Болгаре халкъа республикан Бурунди королевстван правительстваша, шинна а мехка юкъера бувзамаш массе оагІорахьара дегІадоаладар а доттагІал чІоагІдар а ларца лаьрхІад посольствай боарамера дипломатически гІулакхаш оттаде.

● Меконд яхача хин дельте Къулбехьен Вьетнама партизанашта духьал тІом лоаттабеча хана алхха цхьан дийнахьа 27 декабре 17 американски тІемахочоа чов яьй.

● Итале Пармски оперни театре сезон езъяь хьаеллаш бийнаш вІашка а детташ дов хилар. Верде «Бал-маскарад» яхача спектакле американски баритона Корнэлл Макнейла выступлени еча хана зале багІача наха шокарч еттар. ГІар йижачул тІехьагІа кхоалагІа акт юкъекхаьчача ханка кхы са тоха ца а денна сцена тІара велар из. Кулисашта тІехьашка полиции хьакхачалехьа массехк гІулакхерча сага йийттар цо.

● ЧІоагІа догІаш а лоа а делхар бахьан долаш ВІашагІкхийттача Штатий Малхбузехьарча дакъа тІа Іаьржа хий дар бахьан долаш укх тІеххьарча кІирах 44 саг вийнав, 17 эзар саг чуІе моттиг йоацаш а висав.

● 500 совгІа цІа дохадаьд Алжира малхбоаленгахьарча Орес яхача департаменте чІоагІа догІаш а дийлха денача Іаьржача хиво. ДІайийнача хІамаех тоъал доккха дакъа Іодихьад Іаьржача хиво.

(ТАСС).

ГДР-е БАХА ХЬАЧУБАЬХКАБ

БЕРЛИН, 29 декабрь. (ТАСС). Рождество дездеча деношка Германски Демократически Республике ваха хьачувенав 161 малхбузенгермански гражданин, яхаш хоам бу АДН агентства. ХІанзарчоа приемни пункташка дІатарбаьб уж, хІаьта укх деношка ГДР тайп-тайпарча округашка болх а квартираш а дохаргья ФРГ-ера баха баьхкача наха. Царех 52 саг — квалифицированни болхлой.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РАДИО

7.10 — Сенах лаьца язду «Грозненский рабочий» газето. 7.20 — Іуйрийнара концерт. 7.40 — Хоамаши передачай программеи. 8.15 — «Ленинан некъ» газета оагІонаш тІара. 8.25 — Ашараш. 8.30—«Сердало» газета оагІонаш тІара 8.40—Концерт. 15.35—«Къона тІехье» яха передача (эрсий меттала). 15.50—Ашараш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — «Елочка хьунагІа кхийнай». 13.00 — «Шийтта бутт яха мультфильм. 18.20 — Передачай программа. 18.25 — «Сийна оалхазар» яха халхарафальг. 19.05 — «Хаберая фото» яха художественни фильм. 20.05— Укх дезача ден сайренца кинокомпозици. 21.50 — Передачай программа. 21.55 — Эстрадни представлени.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции.

СФ03001. Заказ № 7753.